

HALLINTOVALIOKUNNAN MIETINTÖ 8/2002 vp

Hallituksen esitys alueiden kehittämislainsiksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 23 päivänä huhtikuuta 2002 lähettänyt hallintovaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen alueiden kehittämislainsiksi (HE 55/2002 vp).

Lausunto

Eduskunnan päätöksen mukaisesti perustuslaki-valiokunta on antanut asiasta lausunnon (PeVL 21/2002 vp), joka on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- ylijohtaja Veijo Kavonius ja lainsäädäntöneuvos Kari Parkkonen, sisäasiainministeriö
- lainsäädäntöneuvos Eija Siitari-Vanne, oikeusministeriö
- neuvotteleva virkamies Tuomas Pöysti, valtiovarainministeriö
- neuvotteleva virkamies Juha Mäntyvaara, opetusministeriö
- ylitarkastaja Marja Kokkonen, maa- ja metsätalousministeriö
- neuvotteleva virkamies Riitta Viren, liikenne- ja viestintäministeriö
- teollisuusneuvos Liisa Mieskylä, kauppa- ja teollisuusministeriö
- johtaja Anssi Paasivirta, työministeriö
- aluesuunnitteluneuvos Ulla Koski, ympäristöministeriö
- osastopäällikkö Arja Ylönen, Oulun lääninhallitus

- johtaja Raimo Harjunen, Etelä-Pohjanmaan työvoima- ja elinkeinokeskus
- johtaja Pekka Savolainen, Hämeen työvoima- ja elinkeinokeskus
- johtaja Marketta Ahtiainen, Pohjois-Karjalan ympäristökeskus
- maakunta-asiamies Antti Iso-Koivisto, Suomen Kuntaliitto
- maakuntajohtaja Timo Puttonen, Etelä-Karjalan liitto
- maakuntajohtaja Hannu Penttilä, Hämeen liitto
- kehittämispäällikkö Hannu Huikuri, Pohjois-Karjalan liitto
- maakuntaneuvos, puheenjohtaja Risto Koivisto, Pirkanmaan liiton maakuntahallitus
- maakuntajohtaja Hannu Vesa, Etelä-Savon maakunnan yhteistyöryhmä
- maakuntajohtaja Altti Seikkula, Keski-Pohjanmaan maakunnan yhteistyöryhmä
- asiamies Risto Lammi, Helsingin kaupunki
- elinkeinojohtaja Mikko Karvo, Oulun kaupunki
- kunnanjohtaja Stig Östdahl, Kruunupyyn kunta
- johtaja Pentti Mäkinen, Keskuskauppakamari
- ohjelmajohtaja Jukka Alasentie, Valkeakosken Seudun Kehitys VASKE Oy
- elinkeinopoliittinen sihteeri Outi Ervasti, AKAVA ry
- johtaja Olli-Pekka Väänänen, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- projektipäällikkö Eine Mikkonen, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- johtaja Antti Neimala, Suomen Yrittäjät ry

- osastopäällikkö Hannele Pohjola, Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitto ry
- järjestösihteeri Sari Paatsama-Korvenkontio, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry
- hallituksen jäsen, rehtori Juha Kettunen, Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto ARENE ry
- jäsen, rehtori Markku Lukka, Suomen yliopistojen rehtorien neuvosto
- professori Liisa Horelli

- professori Olli Mäenpää
- professori Kaarlo Tuori.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- Ahvenanmaan maakuntahallitus
- Saamelaiskäräjät
- Tiehallinto
- johtaja Pirkko Nieminen, Lapin työvoima- ja elinkeinokeskus
- Palvelutyöntajat ry.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi alueiden kehittämislaki. Sillä kumottaisiin vuonna 1993 alueiden kehittämisestä annettu laki.

Alueiden kehittämislain tavoitteita ehdotetaan uudistettavaksi vastaamaan muuttuneen toimintaympäristön asettamia vaatimuksia.

Laissa ehdotetaan säädettäväksi alueiden kehittämisessä noudatettavasta suunnittelujärjestelmästä ja alueiden kehittämistä koskevia tehtäviä toteuttavista viranomaisista. Lisäksi laissa ehdotetaan säädettäväksi tuen myöntämisestä alueiden kehittämiseen sisäasiainministeriön hallinnonalalla.

Alueiden kehittäminen perustuisi lakiehdotuksen mukaan edelleen määräaikaisiin ohjelmiin. Tavoitteena on parantaa eri ohjelmien yhteensovittamista siten, että alueelliset ja valtakunnalliset tavoitteet voitaisiin nykyistä paremmin ottaa huomioon ohjelmia laadittaessa.

Maakunnan liitto toimisi edelleen aluekehittämisviranomaisena maakunnassa. Se laatisi maakunnan aluetta koskevan maakuntaohjelman, joka sisältäisi maakunnan mahdollisuuksiin ja tarpeisiin perustuvat kehittämisen tavoitteet, maakunnan kehittämisen kannalta olennaiset toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi ja suunnitelman ohjelman rahoittamiseksi. Maakuntaohjelmassa sovitettaisiin yhteen valtioneuvoston hyväksymät valtakunnalliset alueiden kehittämisen tavoitteet ja muut maakuntaa koskevat alueiden kehittämiseen liittyvät ohjelmat. Maakuntaohjelma laadittaisiin valtuustokausittain.

Maakuntaohjelman perusteella ehdotetaan laadittavaksi vuosittainen maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelma, joka sisältäisi ehdotuksen maakuntaohjelman ja erityisohjelmien kannalta keskeisistä toimenpiteistä sekä arvion niiden rahoittamisesta. Maakuntaohjelman toteuttamiseksi voitaisiin kuten nykyisin laatia ohjelmamasopimuksia.

Valtioneuvosto hyväksyisi hallituskauden alussa valtakunnalliset alueiden kehittämistä koskevat tavoitteet. Valtioneuvosto voisi tavoitteiden toteuttamiseksi päättää laadittavaksi erityisohjelmia. Erityisohjelmat sovitetaan yhteen maakuntaohjelman kanssa. Erityisohjelmien toteuttamiseksi ehdotetaan laadittavaksi ohjelmamasopimuksia.

Valtioneuvoston päätöksellä määrättyt ministeriöt määrittelisivät lakiehdotuksen mukaan hallinnonalaansa varten alueiden kehittämistä koskevat tavoitteet ja toimenpiteet. Alueiden kehittämistä koskeva suunnittelu olisi osa hallinnonalan suunnittelua. Se sisältäisi myös periaatteet toimenpiteiden alueellisesta kohdentamisesta ja rahoituksesta. Ministeriöt määrittelisivät myös vuosittain toimenpiteiden alueellisen rahoituksen.

Lakiin ehdotetaan otettavaksi säännökset Euroopan yhteisön alueellisten rakennerahasto-ohjelmien valmistelusta, hyväksymisestä ja muuttamisesta.

Lakiin ehdotetaan otettavaksi säännökset myös tuen hakemisesta, myöntämisestä ja mak-

samisesta sekä tuen käytön valvontaa ja tarkastusta koskevat säännökset.

Esityksessä otettaisiin lisäksi huomioon eräät kansallisen lainsäädännön ja Euroopan yhteisön

lainsäädännön muutoksesta johtuvat muutostarpeet.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2003.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Yleisiä näkökohtia

Uudistuksen keskeisenä tavoitteena on vahvistaa kansallista aluepolitiikkaa muun muassa tehostamalla ja parantamalla aluepoliittista suunnittelua ja yksinkertaistamalla ohjelmatyötä niin, että päällekkäisyyksiä voidaan vähentää. Esityksessä toimenpiteiden tehostamisen tarvetta perustellaan viime vuosikymmenellä tapahtuneella alueellisella kehityksellä. Lisäksi Euroopan yhteisön rakennerahasto-ohjelmat ovat osaksi syrjäyttäneet puhtaasti kansallisin varoin tapahtuvaa alueiden kehittämiseen liittyvää ohjelmatyötä. Maan eri alueita on säädettävän lain pohjalta tarkoitettu kehittää siten, että otetaan huomioon kunkin alueen erilaiset väestö-, elinkeino- ja aluerakenteen mahdollisuudet ja kehittämistarpeet. Lisäksi otetaan huomioon Euroopan yhteisön alue- ja rakennepoliittikan tavoitteet.

Esityksellä pyritään ohjaamaan maakunnan ja valtakunnan tasoilla eri osapuolten yhteistyötä siten, että kehittämistyö muodostaa alue- ja keskushallinnon toimenpiteiden sekä muiden eri toimijoiden vuorovaikutteisen kokonaisuuden ja samalla jatkuvan prosessin.

Alueiden kehittämisen poliittinen ohjaus toteutuu valtakunnan tasolla valtioneuvoston päättämien valtakunnallisten alueiden kehittämisen tavoitteiden kautta. Alueitasolla poliittinen ohjaus toteutuu keskeisesti siten, että maakunnan liiton ylin päättävä toimielin, maakuntavaltuustoto, hyväksyy maakuntaohjelman.

Ohjelmatyön aikataulu sopeutetaan valtioneuvoston, valtion vuosittaisen talousarvion sekä toiminta- ja taloussuunnittelun laadinnan ja maakuntavaltuustojen työskentelyrytmiin.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä tästä mietinnöstä ilmenevin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Alueellisesta kehittämistyöstä

Lakiin ehdotetaan otettavaksi säännökset maakuntaohjelmasta, jolla on keskeinen asema alueen kehittämisen kannalta. Ohjelma sisältää esityksen mukaan maakunnan mahdollisuuksiin ja tarpeisiin perustuvat kehittämisen tavoitteet, maakunnan kehittämisen kannalta olennaiset toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi ja suunnitelman ohjelman rahoittamiseksi (10 §:n 1 momentti).

Lakiehdotus sisältää yleisen kuvauksen maakuntaohjelman sisällöstä. Sen rakenne määriteltäisiin tarkemmin asetuksessa. Valiokunnalla on ollut käytettävissään 24.4.2002 päivätty asetusluonnos. Maakuntaohjelman toimenpiteet esiteltäisiin sen mukaan toimintalinjoittain.

Tärkeää on huomata, että maakuntaohjelma sisältää myös rahoitussuunnitelman. Perustelujen mukaan pääsääntönä olisi, että ohjelmassa kuvattaisiin eri hallinnonalojen toimenpiteitä yleisemmällä tasolla, vaikka ohjelmaan voisivat sisältyä maakunnan kehittämisen kannalta olennaiset hankkeet.

Jotta aluetason keskeisimmällä kehittämissasiakirjalla on myös tosiasiallisesti perustavaa laatua oleva merkitys alueiden kehittämisessä, on huolehdittava siitä, ettei maakuntaohjelma jää liian yleiselle tasolle. Ohjelman vaikuttavuuden varmistamiseksi valiokunta pitää tarpeellisena, että se sisältää myös keskeisimmät hankkeet ja hankekokonaisuudet neljän vuoden aikajänteellä. Ohjelman merkitys riippuu paljolti sii-

tä, miten kehittämistavoitteiden ohella maakunnan kehittämisen kannalta keskeiset hankkeet ja muut olennaiset toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi ja suunnitelma ohjelman rahoittamisesta kyetään esittämään maakuntaohjelmassa.

Lakiehdotuksen 10 §:n 4 momenttiin perustuen valtion viranomaisten on otettava huomioon valtion viranomaisten on otettava huomioon maakuntaohjelmat, edistettävä niiden toteutumista ja arvioitava toimenpiteiden vaikutuksia aluekehitykseen. Hallintovaliokunta painottaa tämän säännöksen merkitystä. Maakuntaohjelma on luonteensa mukaisesti alueellisten tarpeiden ja tahdonmuodostuksen ilmentymä, joka kaikkien valtion viranomaisten on asianmukaisesti otettava huomioon. Yleisellä tasolla myös maakuntaohjelmaan vaikuttavat valtakunnalliset alueiden kehittämisen tavoitteet, hallinnonaloittaiset alueiden kehittämisen strategiat ja maakuntaa koskevat tässä laissa tarkoitettut erityisohjelmat.

Esityksen mukaan maakunnan liiton johdolla valmistellaan vuosittain maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelma, jonka lakiehdotuksen 12 §:n nojalla hyväksyy maakunnan yhteistyöryhmä. Toteuttamissuunnitelma sisältää ehdotuksen maakuntaohjelman ja erityisohjelmien kannalta keskeisiksi toimenpiteiksi sekä arvion niiden rahoittamisesta. Suunnitelman laatimisella pyritään vaikuttamaan valtion seuraavan vuoden talousarvion laadintaan ja talousarvion määrärahojen alueelliseen jakoon. Maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelman rakenne säänneltäisiin tarkemmin asetuksella. Valiokunnan käytettävissä olevan asetusluonnoksen perusteella siihen kuuluisi siten arvio maakuntaohjelman valtion määrärahojen tarpeista, arvio kuntarahoituksesta sekä arvio maakuntaohjelman yksityisestä rahoituksesta. Valiokunta katsoo, että suunnitelmasta on syytä ilmetä myös alueen kannalta keskeiset hankkeet, jolloin toteuttamissuunnitelma tarkentuu luonteeltaan käyttösuunnitelmaksi seuraavan vuoden osalta hankkeittain ja määrärahoittain.

Valiokunta korostaa sitä, että maakuntaohjelma ja sen toteuttamissuunnitelma valmistellaan aidosti yhteistyössä eri osapuolten — mukaan

lukien esimerkiksi niin sanotut sosiaalipartnerit sekä yliopistot ja korkeakoulut — kesken. Lakiehdotuksen perusteluissa käsitellään mm. alueellista kilpailukykyä kansainvälisen kilpailuvyyn kannalta. Valiokunta painottaakin yritysten ja elinkeinoelämän merkitystä alueellisessa kehittämistyössä.

Maakuntasuunnitelmasta säädetään maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 25 §:ssä. Pykälän mukaan maakunnan suunnitteluun kuuluvat maakuntasuunnitelma, muuta alueiden käytön suunnittelua ohjaava maakuntakaava ja alueellinen kehittämissuunnitelma. Maakuntasuunnitelmassa, jossa on kysymys pitkän aikavälin suunnittelusta (20—30 vuotta), osoitetaan maakunnan tavoiteltu kehitys.

Esityksen perustelujen mukaan tarkoituksena on, että maakuntasuunnitelmaan sisältyvä tulevaisuuden ennakointi ja pitkän aikavälin tavoitetilan määrittely suuntaisi maakuntaohjelmassa määriteltäviä lähivuosien toimenpiteitä. Tarkoituksena on myös, että maakuntasuunnitelman, maakuntakaavan ja maakuntaohjelman laatimisprosessit voisivat lomittua keskenään ja hyödyntää samaa tietopohjaa ja samoja tietokanavia. Tätä kautta maakuntaohjelma ja maakuntakaava kytkeytyisivät toisiinsa. Valiokunta katsoo, ettei maakuntasuunnitelman lakitasoisen normipohjan tule jäädä yksinomaan maankäyttö- ja rakennuslain varaan, vaan esillä olevassa lakiehdotuksessa tarkoitettuna maakuntaohjelman tulee pohjautua maakuntasuunnitelmaan.

Valtakunnallisten alueiden kehittämisen tavoitteiden toteuttamiseksi ehdotetaan lakiehdotuksen 14 §:n mukaan laadittavaksi määräaikaista erityisohjelmia, jotka on sovitettava yhteen maakuntaohjelmien kanssa. Erityisohjelmat hyväksyy valtioneuvosto. Ohjelmia koskevia esityksiä voivat laatia kunnat tai muut julkisoikeudelliset yhteisöt, julkisoikeudelliset säätiöt taikka yksityisoikeudelliset yhteisöt tai säätiöt. Erityisohjelmien sisältöön vaikuttavat myös lakiehdotuksen 17 §:ssä tarkoitettuna yhteistyöryhmän ohjelmien valmistelua varten määrittämät kriteerit.

Maakuntaohjelmista tulee ilmetä kaikki maakunnan alueella toteutettavat ohjelmat. Tässä

vaiheessa ei vielä ole voitu laatia maakuntaohjelmia, mistä johtuen ohjelmityön vuorovaikutteisuus ilmenee muun muassa siitä, että olemassa olevat erityisohjelmat otetaan huomioon laadittaessa maakuntaohjelmia. Lisäksi maakunnan yhteistyöryhmän tehtävänä on sovittaa yhteen maakuntaohjelman ja erityisohjelmien toteuttamista ja rahoitusta.

Lakiehdotuksen 16 §:n nojalla laissa tarkoitettujen ohjelmien toteuttamiseksi voidaan laatia ohjelmiasopimuksia. Niissä voidaan sopia ohjelmaan sisältyvien toimenpiteiden ja hankkeiden toteuttamisesta. Maakuntaohjelmaan perustuva ohjelmiasopimus laaditaan maakunnan liiton johdolla. Sen sijaan erityisohjelmiin liittyvien ohjelmiasopimusten osalta tarkoituksena on, että valtioneuvosto päättää ohjelman hyväksymisen yhteydessä myös toimeenpanosta vastaavan tahon.

Maakunnan liiton rooli erityisohjelmien osalta tulee esiin valmisteltaessa sen johdolla toteuttamissuunnitelman rahoitusta, joka käsittää kaikki maakunnan alueella toteutettavat ohjelmat.

Muita kannanottoja

Lakiehdotukseen sisältyvä kokonaisvaltainen, koordinoitu kehittämismenettely eri osa-alueineen antaa hyvät mahdollisuudet tehostaa ja jännetevöittää erityisesti kansallista aluepolitiikkaa. Alueiden toimijoista, suunnitelmien ja ohjelmien asiallisesta sisällöstä sekä käytettävistä resursseista riippuu, toteutuvatko asetetut tavoitteet.

Valiokunta pitää välttämättömänä, että valtion talousarviomenettelyssä otetaan huomioon säädettävän lain edellyttämä suunnittelujärjestelmä. Tämä merkitsee mm. sitä, että talousarviosta ilmenee, paljonko määrärahoja on kohdennettu eri hallinnonaloilla alueiden kehittämiseen, mikä vaikuttavuus kohdentamisella on ollut ja millä tavalla varoja kohdennetaan talousarvion perusteella toimintavuotena alueellisiin perustein. Lain toimivuutta on muutoinkin tarkkaan seurattava sen vaikutusten arvioimiseksi.

Yksityiskohtaiset perustelut

1 §. Tavoite. Lakiehdotuksen tavoitteena on vähentää alueiden kehittyneisyyseroja ja siten tasapainottaa alueellista kehitystä. Kehittyneisyyserojen vähentäminen on myös Euroopan yhteisön rakennerahastojen ensisijainen tavoite. Tavoitteeseen sisältyy myös se, että alueen perusinfrastruktuuri, erilaisten palvelujen saatavuus ja nykyaikaiset tieto- ja liikenneyhteydet turvataan. Alueiden kehittyneisyyseroja on tarkoitus vähentää myös siten, että parannetaan väestön elinoloja. Tämä tavoite korostuu sellaisilla alueilla, jotka ovat jääneet tai jäämässä jälkeeseen kehityksestä tai joiden taloudellinen lähtökohta on sellainen, että kehityksen käyntiin saaminen on hidasta. Sellaisilla alueilla suuria ongelmia ovat työttömyys ja sosiaalinen syrjäytyminen. Valiokunta ehdottaakin, että nykyiseen tapaan lainsäädännön tavoitteissa nimenomaisesti mainitaan tasapainoisen alueellisen kehityksen edistäminen.

Pykälän 2 momentin ensimmäisen virkkeen mukaan toimenpiteitä alueiden kehittämiseksi toteutetaan ottaen huomioon alueiden erilaiset väestö-, elinkeino- ja aluerakenteen kehittämismahdollisuudet ja kehittämistarpeet. Valiokunta ehdottaa sääntelyn terävöittämistä ilmaisulla "on otettava huomioon".

4 §. Vastuu alueiden kehittämisestä. Aluekehittämisen viranomaisena kussakin maakunnassa on lakiehdotuksen 4 §:n 2 momentin mukaan maakunnan liitto, jossa alueen kuntien on oltava jäseninä. Selvyyden vuoksi valiokunta ehdottaa lakiin lisättäväksi maininnan maakunnan liiton asemasta kuntalaissa (365/1995) tarkoitettuna kuntayhtymänä.

5 §. Alueiden kehittämisen suunnittelu. Yleisperusteluissa lausuttuun viitaten valiokunta ehdottaa 5 §:n 1 momentin alkuun lisättäväksi virkkeen, jossa säädetään, että maakunnan tavoitellun alueellisen kehityksen osoittamiseksi maakunnan liitossa laaditaan maakuntasuunnitelma.

6 §. *Sisäasiainministeriön tehtävät.* Valiokunta ehdottaa ilmaisun "maakuntien liitot" korvaamista 6 §:n 1 ja 3 momentissa monikollisella käsitteellä "maakunnan liitot".

7 §. *Maakunnan liiton tehtävät.* Jäljempänä 12 §:n perusteluihin viitaten valiokunta ehdottaa 7 §:n 3 kohtaan lisättäväksi, että maakunnan liitto osaltaan myös hyväksyy maakuntaohjelman vuosittaisen toteuttamissuunnitelman.

10 §. *Maakuntaohjelma.* Edellä yleisperusteissa lausutun perusteella valiokunta ehdottaa 10 §:n 1 momentin täsmentämistä siten, että maakuntaohjelma sisältää myös maakunnan kehittämisen kannalta keskeisimmät hankkeet.

Lakiehdotuksen 5 §:ään tehdyn muutoksen johdosta valiokunta ehdottaa 10 §:n 2 momentista poistettavaksi viittauksen maankäyttö- ja rakennuslakiin. Samalla valiokunta ehdottaa järjestelmän systematiikan kannalta, että maakuntasuunnitelma mainitaan ensimmäisenä huomioon otettavana asiana pykälän 2 momentissa.

Pykälän 3 momenttiin valiokunta ehdottaa hallituksen esityksen perusteluista ilmenevään tarkoitukseen perustuen, että Lapin maakunnassa saamelaiskulttuuria koskevan osan valmistelle saamelaiskäräjät.

11 §. *Maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelma.* Valiokunta ehdottaa yleisperusteissa lausuttuun liittyen 11 §:n 1 momentissa säädettäväksi, että maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelma sisältää myös ehdotuksen maakuntaohjelman ja erityisohjelmien toteuttamisen kannalta keskeisiksi hankkeiksi.

12 §. *Maakunnan yhteistyöryhmän tehtävät.* Valiokunta ehdottaa maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelman hyväksymiseen liittyvän menettelyn muuttamista siten, että maakunnan yhteistyöryhmä käsittelee toteuttamissuunnitelman sekä että sen hyväksyvät tahoillaan maakunnan liitto ja asianomaiset valtion viranomaiset. Valmistelu tapahtuu hallituksen esityksen 11 §:n mukaisesti, eikä hyväksymismenettely mahdollista miltään osin uutta tai poikkeavaa valmistelua. Hyväksyminen tapahtuu edellä

mainittujen tahojen yhtäpitävin päätöksin ilman minkäänlaisia huomautuksia tai varauksia. Käytännössä toteuttamissuunnitelma saa lopullisen sisältönsä maakunnan yhteistyöryhmän käsitteilyssä. Näin voidaan varmistaa myös sosiaalipartnereiden asianmukaiset vaikuttamismahdollisuudet kumppanuusperiaatteen mukaisesti.

13 §. *Euroopan yhteisön alueelliset rakenneraho-ohjelmat.* Valiokunta ehdottaa 6 §:n kohdalla lausuttuun viitaten 13 §:n 1 ja 2 momentin muuttamista.

17 §. *Yhteistyöryhmät.* Lakiehdotuksessa tarkoitettujen erityisohjelmien valmistelua, yhteensovittamista ja arviointia varten voidaan 17 §:n nojalla asettaa yhteistyöryhmiä. Ryhmän jäseninä ovat edustajat ministeriöistä sekä sellaisista oikeushenkilöistä, joilla on huomattava merkitys alueiden kehittämisessä. Ryhmien puheenjohtajat ja muut jäsenet määrää valtioneuvosto.

Perustuslakivaliokunnan lausunnosta ilmenee, että yhteistyöryhmää on asettamistapansa perusteella pidettävä valtion toimielimenä, vaikka siihen kuuluu myös yksityisten oikeushenkilöiden edustajia. Tällaisen toimielimen toiminnassa on noudatettava valtion viranomaisia koskevia yleishallinto-oikeudellisia säännöksiä. Sääntelyn selkeyden vuoksi hallintovaliokunta ehdottaa uudessa 2 momentissa säädettäväksi yleishallinto-oikeudellisen lainsäädännön soveltamisesta yhteistyöryhmän toimintaan. Muutoksen johdosta hallituksen esityksen 2 momentti siirtyy lakiehdotuksen 3 momentiksi.

18 §. *Ohjelmien arviointi ja seuranta.* Valiokunta ehdottaa 6 §:n kohdalla lausuttuun viitaten 18 §:n 2 momentin muuttamista.

21 §. *Valtionavustuslain soveltaminen.* Valiokunta ehdottaa 21 §:ään kielellistä korjausta siten, että sana "noudatetaan" korvataan sanalla "sovelletaan".

26 §. *Tuen määrä.* Pykälän 1 momentin mukaan tuen hakijan tulee itse osallistua hankkeesta aiheutuviin kustannuksiin. Erityisistä syistä tästä vaatimuksesta voidaan kuitenkin poiketa.

Yliopistojen ja korkeakoulujen osallistuminen kehittämistyöhön perustuu osaamiseen, joka on tunnustettu kehitystä edistäväksi tekijäksi. Muun muassa tätä seikkaa on pidettävä lain tarkoittamana erityisenä syynä.

29 §. Interreg- tai Urban-yhteisöaloiteohjelman ja Euroopan aluekehitysrahaston innovatiivisia toimia koskevan ohjelman mukaisen tuen myöntäminen. Valiokunta ehdottaa 6 §:n kohdalla lausuttuun viitaten 29 §:n 2 momentin muuttamista.

32 §. Tuen takaisinperintä. Pykälän 3 momentissa säädetään, että sisäasiainministeriötä koskee soveltuvin osin, mitä 1 ja 2 momentissa säädetään maakunnan liitosta, kun sisäasiainministeriö päättää tässä laissa tarkoitettujen varojen käyttöön liittyvästä takaisinperinnästä. Valiokunta ehdottaa sääntelyn täsmentämiseksi sanojen "soveltuvin osin" poistamista 32 §:n 3 momentista.

33 §. Sisäasiainministeriön velvollisuus takaisinperintään. Lain 33 §:ssä ehdotetaan säädetäväksi sisäasiainministeriön velvollisuudesta määrätä maakunnan liitolle maksettuja varoja perittäväksi takaisin. Edellytyksenä on muun muassa, että aluekehitysviranomainen on rikkonut varojen käyttämistä koskevia säännöksiä tai varojen osoittamispäätöksessä asetettuja ehtoja. Lakiehdotus vastaa tältä osin voimassa olevan alueiden kehittämisestä annetun lain (1135/1993) 10 c §:ää, joka on tullut voimaan 1.7.2001.

Vaikka ehdotettu sääntely kohdistuu viranomaiseen, hallintovaliokunta kiinnittää perustuslakivaliokunnan tavoin huomiota rikkomuksen vakavuuteen perintätoimen oikeasuhtaisuuden kannalta. Tämän vuoksi hallintovaliokunta ehdottaa 33 §:n muuttamista siten, että sisäasiainministeriöllä on velvollisuuden sijasta oikeus takaisinperintään. Tarkoituksena on, että

yksittäistapauksissa vähäisten rikkomusten johdosta takaisinperintään ei ryhdytä. Pääsääntönä on kuitenkin, että selkeissä rikkomustapauksissa tuki peritään takaisin.

36 §. Takaisinperinnän määräaika ja vanheneminen. Pykälässä tarkoitettua takaisinperinnän määräaikaan ja vanhenemiseen sovelletaan, mitä Euroopan yhteisön lainsäädännössä tai sen nojalla säädetään. Viittaus EY:n lainsäädännön nojalla annettavaan sääntelyyn on epäselvä, minkä vuoksi valiokunta ehdottaa sen poistamista lakiehdotuksesta.

37 §. Lausunto- ja neuvottelumenettely. Valiokunta ehdottaa 6 §:n kohdalla lausuttuun viitaten 37 §:n 2 momentin muuttamista.

38 §. Aluejaot. Valiokunta ehdottaa 6 §:n kohdalla lausuttuun viitaten 38 §:n 1 momentin muuttamista.

Valiokunta ehdottaa 38 §:n 2 ja 3 momentin täsmentämistä. Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi, että myös tukialueisiin kuuluvien seutukuntien nimeämisestä säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Pykälän 3 momentin viimeisen virkkeen muuttamista ehdotetaan siten, että myös säännökset kuntien nimeämisestä momentissa tarkoitettuihin alueisiin annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Säättämisyjärjestys

Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan lakiehdotus voidaan säätää tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella hallintovaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muutettuna seuraavasti:

Alueiden kehittämislaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Tavoite

Tämän lain tavoitteena on luoda edellytyksiä alueiden kilpailukyvyyn ja hyvinvoinnin takaa-
valle osaamiseen ja kestäväan kehitykseen pe-
rustuvalle taloudelliselle kasvulle, elinkeinotoi-
minnan kehitykselle ja työllisyyden parantami-
selle. Lisäksi tavoitteena on vähentää alueiden
kehittyneisyseroja ja parantaa väestön elinolo-
ja sekä edistää alueiden tasapainoista kehittä-
mistä.

Lain tavoitteita toteutettaessa on otettava
huomioon alueiden erilaiset väestö-, elinkeino-
ja aluerakenteen kehittämismahdollisuudet ja
-tarpeet. Lisäksi otetaan huomioon Euroopan
yhteisön alue- ja rakennepolitiikan tavoitteet.

2 ja 3 §
(Kuten HE)

4 §

Vastuu alueiden kehittämisestä

(1 mom. kuten HE)

Alueiden kehittämiseen liittyvien tehtävien
hoitamisesta kussakin maakunnassa vastaa *maa-
kunnan liitto aluekehittämismahdollisuudena*.
Maakunnan liitto on kuntayhtymä, jossa alueen
kuntien on oltava jäseninä.

5 §

Alueiden kehittämisen suunnittelu

*Maakunnan tavoitellun alueellisen kehityk-
sen osoittamiseksi maakunnan liitossa laadi-
taan maakuntasuunnitelma*. Maakunnan kehittä-

mistä varten laaditaan maakuntaohjelma, jossa
esitetään maakunnan kehittämisen tavoitteet. Li-
säksi alueiden kehittämistä varten laaditaan Eu-
roopan yhteisön alueellisia rakennerahasto-oh-
jelmia.

(2 ja 3 mom. kuten HE)

2 luku

Viranomaiset

6 §

Sisäasiainministeriön tehtävät

Sisäasiainministeriö vastaa valtakunnallisten
alueiden kehittämistä koskevien tavoitteiden
valmistelusta yhteistyössä muiden ministeriöi-
den ja *maakunnan* liittojen kanssa. Lisäksi sisä-
asiainministeriö vastaa maakuntaohjelmien ja
muiden tämän lain mukaisten ohjelmien valmis-
telun ja toimeenpanon yhteensovittamisesta,
seurannasta ja arvioinnista yhteistyössä muiden
ministeriöiden ja *maakunnan* liittojen kanssa ot-
taen huomioon, mitä 18 §:ssä säädetään.

(2 mom. kuten HE)

Sisäasiainministeriö antaa tarvittaessa ohjei-
ta *maakunnan* liitoille maakuntaohjelman ja
muiden tämän lain mukaisten ohjelmien valmis-
telusta sekä tuen myöntämisestä, maksamisesta
ja valvonnasta.

7 §

Maakunnan liiton tehtävät

Maakunnan liitto:

(1 ja 2 kohta kuten HE)

3) valmistelee maakuntaohjelman perusteella
vuosittain maakuntaohjelman toteuttamissuun-
nitelman yhteistyössä valtion viranomaisten,
kuntien ja muiden maakuntaohjelman rahoitta-
miseen osallistuvien kanssa sekä osaltaan hy-

väksyy maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelman;

(4—8 kohta kuten HE)

(2 mom. kuten HE)

8 §
(Kuten HE)

3 luku

Ohjelmatyö

9 §
(Kuten HE)

10 §

Maakuntaohjelma

Maakunnan liitto laatii määräaikaisen maakuntaohjelman. Se sisältää maakunnan mahdollisuuksiin ja tarpeisiin perustuvat kehittämisen tavoitteet, maakunnan kehittämisen kannalta keskeisimmät hankkeet ja muut olennaiset toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi ja suunnitelman ohjelman rahoittamiseksi. Lapin maakunnassa maakuntaohjelmaan sisältyy saamelaiskulttuuria koskeva osa.

Maakuntaohjelmaa laadittaessa otetaan huomioon *maakuntasuunnitelma*, valtakunnalliset alueiden kehittämisen tavoitteet, hallinnonaloittainen alueiden kehittämisen suunnittelu ja maakuntaa koskevat muut tässä laissa tarkoitetut ohjelmat (*poist.*).

Maakuntaohjelma valmistellaan yhteistyössä valtion viranomaisten, kuntien ja alueiden kehittämiseen osallistuvien yhteisöjen ja järjestöjen sekä muiden vastaavien tahojen kanssa. *Lapin maakunnassa saamelaiskulttuuria koskevan osan valmistelee saamelaiskäräjät*. Maakuntaohjelma laaditaan kunnanvaltuuston toimikautta neljäksi vuodeksi. Maakuntaohjelman hyväksyy maakunnan liiton ylin päättävä toimielin. Maakuntaohjelmaa tarkistetaan tarvittaessa.

(4 ja 5 mom. kuten HE)

11 §

Maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelma

Maakunnan liiton johdolla valmistellaan vuosittain ohjelman toteuttamissuunnitelma. Se sisältää ehdotuksen maakuntaohjelman ja erityisohjelmien toteuttamisen kannalta keskeisiksi hankkeiksi ja muiksi toimenpiteiksi sekä arvion niiden rahoittamisesta. Suunnitelma valmistellaan yhteistyössä valtion viranomaisten, kuntien ja muiden maakuntaohjelman rahoittamiseen osallistuvien kanssa.

(2 mom. kuten HE)

12 §

Maakunnan yhteistyöryhmän tehtävät

Rakennerahastolain 17 §:ssä tarkoitettu maakunnan yhteistyöryhmä sovittaa yhteen maakuntaohjelman ja tämän lain 14 §:ssä tarkoitettujen erityisohjelmien toteuttamista ja rahoitusta. Maakunnan yhteistyöryhmä *käsittelee* 11 §:ssä tarkoitetun toteuttamissuunnitelman. *Sen hyväksyvät maakunnan liitto ja asianomaiset valtion viranomaiset*.

13 §

Euroopan yhteisön alueelliset rakennerahasto-ohjelmat

Maakunnan liitot vastaavat alueitaan koskevien Euroopan yhteisön rakennerahastoista rahoitettavia alueellisia rakennerahasto-ohjelmia koskevien ehdotusten laatimisesta. Ohjelmaehdotukset sisältävät Euroopan yhteisön rakennerahastoja koskevassa Euroopan yhteisön lainsäädännössä edellytetyt asiat. Ohjelmia koskevat ehdotukset valmistellaan yhteistyössä valtion viranomaisten, kuntien sekä muiden ohjelmien toteuttamiseen osallistuvien julkis- ja yksityisoikeudellisten oikeushenkilöiden kanssa.

Sisäasianministeriö valmistelee yhteistyössä muiden ministeriöiden, *maakunnan* liittojen sekä muiden ohjelmien toteuttamiseen osallistuvien yhteisöjen ja järjestöjen kanssa 1 momentissa tarkoitettujen ehdotusten perusteella ohjel-

maehdotukset valtioneuvoston käsiteltäviksi. Valtioneuvosto päättää muiden kuin Euroopan yhteisön aluekehitysrahaston innovatiivisia toimia koskevien ohjelmaehdotusten antamisesta Euroopan yhteisöjen komission hyväksyttäväksi. Muilta osin ohjelmaehdotuksiin sovelletaan, mitä Euroopan yhteisön lainsäädännössä säädetään.

(3 mom. kuten HE)

14—16 §
(Kuten HE)

17 §

Yhteistyöryhmät

(1 mom. kuten HE)

Edellä 1 momentissa tarkoitettuja tehtäviä yhteistyöryhmän jäsenet hoitavat virkavastuulla. Tehtäviä hoitaessaan yhteistyöryhmään sovelletaan, mitä hallintomenettelylaissa (598/1982), tiedoksiannosta hallintoasioissa annetussa laissa (232/1966), asiakirjain lähettämisestä annetussa laissa (74/1954) ja kielilaisissa (148/1922) säädetään. Yhteistyöryhmän asiakirjojen ja toiminnan julkisuudesta on lisäksi voimassa, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään. (Uusi 2 mom.)

(3 mom. kuten HE:n 2 mom.)

18 §

Ohjelmien arviointi ja seuranta

(1 ja 2 mom. kuten HE)

Maakuntaohjelmia rahoittavat viranomaiset toimittavat *maakunnan* liitoille sellaiset maakuntaohjelmien seurantaan koskevat tiedot, jotka ovat tarpeen ohjelmien tulosten seurannan kannalta. Ministeriöt vastaavat 8 §:ssä tarkoitettujen tavoitteiden toteutumisen seurannasta. Eri-tysohjelmien tavoitteiden toteutumisen seurannasta vastaavat toimivaltaiset ministeriöt.

(4 mom. kuten HE)

4 luku

Sisäasiainministeriön hallinnonalalla myönnettävä tuki

19 ja 20 §
(Kuten HE)

21 §

Valtionavustuslain soveltaminen

Tässä laissa tarkoitettuun tukeen *sovelletaan*, mitä valtionavustuslaissa säädetään, jollei jäljempänä toisin säädetä.

22—28 §
(Kuten HE)

29 §

Interreg- tai Urban-yhteisöaloiteohjelman ja Euroopan aluekehitysrahaston innovatiivisia toimia koskevan ohjelman mukaisen tuen myöntäminen

(1 mom. kuten HE)

Interreg-yhteisöaloiteohjelmassa hallinto- ja maksuviranomaisena toimiva maakunnan liitto myöntää 28 §:stä poiketen rakennerahastovaroista maksettavan tuen Interreg-yhteisöaloiteohjelman mukaiselle alueelle. Jos ohjelma-alue ulottuu toisen Euroopan unionin jäsenvaltion alueelle, hallinto- ja maksuviranomaisena toimiva maakunnan liitto myöntää rakennerahastovaroista maksettavan tuen käytettäväksi Suomen ulkopuolella. Se voi lisäksi 28 §:stä poiketen myöntää ohjelma-asiakirjan mukaisella alueella sijaitsevaan hankkeeseen rakennerahastovaroja vastaavan valtion rahoitusosuuden, jos ohjelma-alueen *maakunnan* liitot ovat siitä kirjallisesti sopineet. Niissä Interreg-yhteisöaloiteohjelmissä, joissa hallinto- ja maksuviranomainen toimii toisessa jäsenvaltiossa, ohjelma-alueen maakunnan liitto voi myöntää hankkeeseen rakennerahastovaroja vastaavan valtion rahoitusosuuden, jos ohjelma-alueen *maakunnan* liitot ovat siitä kirjallisesti sopineet.

(3—5mom. kuten HE)

30 ja 31 §
(Kuten HE)

32 §

Tuen takaisinperintä

(1 ja 2 mom. kuten HE)

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään maakunnan liitosta, koskee (*poist.*) sisäasiainministeriötä sen päättäessä tässä laissa tarkoitettujen varojen käyttöön liittyvästä takaisinperinnästä.

33 §

Sisäasiainministeriön oikeus takaisinperintään

Sisäasiainministeriö voi päätöksellään määrätä maakunnan liitolle rakennerahastovaroista ja niitä vastaavista valtion varoista maksetut varat tai yksinomaan kansallisista valtion varoista maksetut varat tai niiden osa takaisin perittäväksi, jos aluekehittämisviranomainen on käyttänyt varat muuhun tarkoitukseen kuin ne on myönnetty tai on rikkonut varojen käyttämistä koskevia säännöksiä tai varojen osoittamispäätöksessä asetettuja ehtoja.

34 ja 35 §
(Kuten HE)

36 §

Takaisinperinnän määräaika ja vanheneminen

Rakennerahastovarojen ja niitä vastaavan valtion rahoitusosuuden takaisinperinnän määräaikaan ja vanhenemiseen sovelletaan, mitä Euroopan yhteisön lainsäädännössä (*poist.*) säädetään.

5 luku

Erinäiset säännökset

37 §

Lausunto- ja neuvottelumenettely

(1 mom. kuten HE)

Valtion viranomaisten on pyydettävä *maakunnan* liitoilta lausunto sellaisista alueen kehittämisen kannalta merkittävistä suunnitelmista ja toimenpiteistä, jotka eivät sisälly maakuntaohjelmaan, sekä arvioitava niiden vaikutuksia alueen kehitykseen. Lausunto ja maakunnan kehittämistä koskevat ohjelmat on otettava huomioon päätöksenteossa ja muussa toiminnassa. Jos valtion viranomaisen aikoo poiketa maakunnan liiton lausunnosta, sen on perusteltava poikkeaminen neuvoteltuaan sitä ennen asiasta maakunnan liiton kanssa.

(3 ja 4 mom. kuten HE)

38 §

Aluejaot

Alueiden kehittämistä koskevien tukitoimenpiteiden kohdentamista ja porrastamista varten määrätään kehitysalue. Kehitysalueen määrittämisen perustana käytetään seutukuntajakoa, joka perustuu kuntajakoon. Seutukuntajakoa määrittäessä otetaan huomioon ainakin työssäkäynti, asiointi, kuntien välinen yhteistyö ja liikenneyhteydet. Seutukuntajaon vahvistaa sisäasiainministeriö sen jälkeen, kun se on kuullut niitä kuntia ja *maakunnan* liittoja, joita asia koskee.

Valtioneuvosto voi määrätä maan heikoimmin kehittyneet alueet niiden kehittyneisyyden ja kehittämistarpeiden perusteella kehitysalueeksi. Kehitysalue jaetaan seutukunnittain I, II ja III tukialueeseen. Määräämis- ja jakamisperusteista *sekä tukialueisiin kuuluvien seutukuntien nimeämisestä* säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Maaseudun kehittämistä koskevien tukitoimenpiteiden kohdentamista ja porrastamista varten voidaan määrätä myös muita kuin kehitysalueita. Näiden alueiden määrittämisen perustana käytetään kuntajakoa. *Säännökset* näiden alueiden muodostamisen perusteista *ja kuntien nimeämisestä tässä momentissa tarkoitettuihin alueisiin annetaan* valtioneuvoston asetuksella.

(4 mom. kuten HE)

39 ja 40 §
(Kuten HE)

6 luku

Voimaantulo

41 ja 42 §
(Kuten HE)

Helsingissä 6 päivänä kesäkuuta 2002

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Matti Väistö /kesk
vpj. Pertti Turtiainen /vas
jäsen. Janina Andersson /vihr
Valto Koski /sd
Esko Kurvinen /kok
Lauri Kähkönen /sd
Kari Kärkkäinen /kd

Paula Lehtomäki /kesk
Pekka Nousiainen /kesk
Aulis Ranta-Muotio /kesk
Pekka Ravi /kok
Petri Salo /kok
Arto Seppälä /sd
Marja Tiura /kok.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Ossi Lantto.